

Boudicca, ‘Dit is het besluit van een vrouw’, 61 n.C.

De opstand van een vrouw. Boudicca was de koningin van de Keltische stam der Iceni. Haar man, Prasutagus, was koning van het huidige East Anglia, dat zoals het hele zuiden van Brittannië vanaf de verovering onder keizer Claudius in 44 n.C. tot het Romeinse Rijk behoorde. Zoals gebruikelijk bij de vazalkoningen liet Prasutagus het koninkrijk na zijn dood na aan zijn dochters en aan de toenmalige Romeinse keizer, Nero. Onder hem en zijn hebzuchtige handlangers werd het koninkrijk echter geannexeerd en de gouverneur van Brittannië, Gaius Suetonius Paulinus, liet de weduwe, Boudicca, geselen en haar dochters verkrachten. Tegelijkertijd vorderde naar verluidt de hoveling en filosoof Seneca leningen aan Britse stammen terug, zodat er nog een financiële reden voor de onvrede bij kwam. Terwijl de gouverneur een militaire operatie uitvoerde op het eiland Anglesey, voor de kust van Wales, viel Boudicca de Romeinen aan. Haar troepen namen de steden Camulodunum (het huidige Colchester) en Londinium (Londen) in. Het zag er naar uit dat zo'n groot deel van het eiland verloren was gegaan dat Nero al besprak of hij Brittannië niet zou moeten opgeven. Maar Boudicca werd door de gouverneur verslagen en pleegde waarschijnlijk zelfmoord. In haar glorie-dagen, dat wil zeggen na de nederlaag van het 9e legioen, hield Boudicca de volgende, door de historicus Tacitus opgetekende toespraak. Aangezien diens schoonvader, Agricola, tijdens de opstand deel uitmaakte van de staf van Paulinus, mogen we aannemen dat de weergave gebaseerd is op de verhalen van gevangengenomen Iceni.

Niet als vrouw uit een adellijk geslacht, maar als lid van het volk neem ik wraak voor de verloren vrijheid, mijn gezeselde lichaam en

de geschonden kuisheid van mijn dochters. De Romeinen zijn in hun wellust zo ver gegaan dat wij zelfs als personen, hoe oud of maagdelijk ook, niet ongeschonden zijn gebleven. Maar de hemel staat aan de kant van de gerechtvaardigde wraak. Een legioen dat het waagde te vechten, is verpletterd. De rest verbergt zich in zijn kamp of maakt angstig plannen voor de vlucht. Ze zullen zelfs het lawaai en geschreeuw van zovele duizenden niet kunnen verdragen, laat staan onze aanval en wapens.

Als je bedenkt hoe sterk de legers zijn en waarom er wordt gevochten, zul je begrijpen dat het bij deze strijd gaat om overwinnen of sterven. Dit is het besluit van een vrouw; wat de mannen betreft, zij kunnen als slaven verder leven.

Elizabeth I, ‘Het hart en de moed van een koning’, 8 augustus 1588

Het is een van de beroemde verzetstoespraken, maar de rede gaat ook over een vrouw die zich in een mannenwereld staande moest houden. Elizabeth, de dochter van Hendrik VIII en Anna Boleyn, volgde haar oudere halfzuster op, de katholieke koningin Mary, die bij leven getrouwd was geweest met Filips II van Spanje. Als de voornaamste verdediger van het katholicisme hoopte Filips, die door zijn huwelijk koning van Engeland was geweest, dat de jonge koningin de katholieken op zijn minst met rust zou laten en hij overwoog ook haar te huwen. Maar toen hij ontdekte dat Elizabeth als vurige protestant niet alleen niets van Spanje en het katholicisme moest hebben maar ook een sterke politica was, wilde hij haar laten vermoorden. Zij gaf haar officiële kapers, de zogeheten Sea Dogs (onder wie sir Francis Drake), toestemming om de Spaanse schepen met kostbaarheden aan boord te kapen. Bovendien stuurde ze in 1584 een legertje onder bevel van haar

gunsteling de graaf van Leicester naar Holland om de vervolgende opstandelingen daar te steunen in hun strijd tegen de Spanjaarden.

Daarop besloot Filips een invasievloot, een Armada gehe- ten, naar Engeland te sturen. In 1588 voeren 130 Spaanse sche- pen met achttienduizend soldaten aan boord naar het noorden. Nadat zij nog eens dertigduizend man uit de Spaanse Neder- landen hadden opgehaald, zetten ze koers naar Engeland. Toen Elizabeth de grondtroepen, in feite een inderhaast bijeen geroepen militie, bij Tilbury inspecteerde en gevechtsorde gaf aan de vloot onder lord Howard of Effingham en Drake in Het Kanaal, heerste er dan ook overal om haar heen paniek. Maar op 28 en 29 juli hadden haar admiraals al een heel stel Spaanse schepen vernietigd of uit de wateren voor Engeland verjaagd door er branders op af te sturen. Slechts een klein deel van de Armada zou naar Spanje terugkeren. Op het moment dat Eli- zabeth in gezelschap van haar onstuimige nieuwe gunsteling, de graaf van Essex, het leger inspecteerde, had dat nieuws haar echter nog niet bereikt. Zoals ook haar vele brieven en andere toespraken bewijzen, beheerste zij de Engelse taal op magistra- le wijze. Ze overleefde de crisis en ofschoon de meeste historici stellen dat Spanje hierna geen bedreiging meer vormde voor Engeland, stuurde Filips nog twee Armada's. Beide dolven het onderspit.

Mijn liefhebbende volk,

Uit angst voor verraad hebben mensen die bezorgd zijn om onze veiligheid erop aangedrongen dat wij alert zijn als we spreken tot gewapende menigtes. Maar ik zeg u dat ik niet wil leven in achter- docht voor mijn trouwe en liefhebbende volk. Laat tirannen bang zijn. Bij mijn gedrag heb ik me altijd verlaten op de gedachte dat mijn ware kracht en bescherming, onder God, is gelegen in het trouwe hart en de goede wil van mijn onderdanen. En zoals u ziet,

komt ik daarom bij u, ditmaal niet om mij te vermaken of te verpozen, maar omdat ik in het heetst van de strijd graag te midden van u allen wil leven of sterven. Omdat ik mijn eer en bloed voor mijn God en mijn koninkrijk wil geven, tot in de dood toe.

Ik weet dat ik het lichaam heb van een zwakke en krachteloze vrouw; maar ik heb het hart en de moed van een koning, ja, van een koning van Engeland. En ik moet er niet aan denken dat Spanje, Parma of welke Europese vorst ook mijn rijk zou durven binnendringen. In plaats van met geschonden eer verder te moeten leven, zal ik daartegen zelf de wapens opnemen. Ikzelf zal uw generaal zijn, en uw rechter, en ook uw beloner van uw prestaties op het slagveld. Ik weet nu al dat u voor uw vermetelheid beloningen en onderscheidingen verdient en wij verzekeren u, op het woord van een vorst, dat u naar behoren betaald zult worden. Ondertussen zal mijn luitenant-generaal mijn plaats innemen; over een edeler en waardiger onderdaan heeft een vorst nooit beschikt. Ik twijfel er niet aan dat wij dankzij uw gehoorzaamheid aan mijn generaal, uw eendracht in de strijd en uw moed op het slagveld binnenkort een beroemde overwinning zullen behalen op de vijanden van mijn God, mijn koninkrijk en mijn volk.

John Boyega, ‘Zwarte levens hebben er altijd toe gedaan’, 3 juni 2020

In mei 2020 veroorzaakte de moord op een onschuldige zwarte man, George Floyd, gepleegd door de Amerikaanse politie, een internationale golf van verontwaardiging. Mensen dromden samen om te protesteren tegen politiegeweld tegen zwarte mensen en de moord op Breonna Taylor (Kentucky, 2020), Sandra Bland (Texas, 2015), Trayvon Martin (Florida, 2012), Mark Duggan (Londen, 2011), Stephen Lawrence (Londen, 1993) en vele anderen. In deze toespraak, die spontaan werd gehouden

tijdens een protestbijeenkomst, noemde de *Star Wars*-acteur enkele slachtoffers bij naam. Voor het eerst verenigde de Black Lives Matter-beweging zwarte en witte demonstranten in het protest tegen het aanhoudende racisme in vrije samenlevingen. Boyega's rechtschappen welbespraaktheid, zijn woede, gedrevenheid en menselijkheid maken deze toespraak zo sterk en aangrijpend.

Allereerst wil ik ieder van jullie danken dat je bent gekomen. Dit is heel belangrijk.

Dit is essentieel. Zwarte levens hebben er altijd toe gedaan, wij zijn altijd belangrijk geweest, we hebben altijd leed gekend en we zijn er desondanks altijd bovenop gekomen.

En nu is de tijd gekomen. Ik wacht niet langer. Ik wacht niet langer.

Ik ben in dit land geboren. Ik ben achtentwintig. Geboren en getogen in Londen.

En wat tijd betreft, ieder zwart mens begrijpt en realiseert zich de eerste keer dat je eraan werd herinnerd dat je zwart was.

Je weet het nog. Ieder zwart mens hier weet nog wanneer een ander mens je eraan herinnerde dat je zwart was.

Dus niemand van jullie daar, al die demonstranten aan de andere kant, die protesteren tegen wat wij willen doen, protesteren tegen wat wij proberen te bereiken.

Verdomme, want dit is zo essentieel. Jullie moeten het begrijpen. Jullie moeten het begrijpen. Jullie moeten begrijpen hoe – hoe pijnlijk deze shit is.

Jullie moeten begrijpen hoe pijnlijk het is. Om er iedere dag aan herinnerd te worden dat je ras niets voorstelt.

En zo is het niet meer. Zo zal het nooit meer zijn. We gaan vandaag een poging doen.

Wij zijn de fysieke weergave van onze steun aan George Floyd. Wij zijn de fysieke weergave van onze steun aan Sandra Bland.

Wij zijn de fysieke weergave van onze steun aan Trayvon Martin. Wij zijn de fysieke weergave van onze steun aan Stephen Lawrence, aan Mark Duggan.

Het is ontzettend, ontzettend belangrijk dat we dit moment in de hand houden en het zo vreedzaam mogelijk te maken.

We maken het zo vreedzaam en georganiseerd als maar mogelijk is. Want, weet je wat jongens, zij willen dat we de fout ingaan.

Zij willen dat we niet georganiseerd zijn. Maar niet vandaag. Niet vandaag. Niet vandaag. Weet je wat, deze boodschap is speciaal voor zwarte mannen. Zwarte mannen.

Zwarte mannen, zwarte mannen, we moeten zorgen voor onze zwarte vrouwen. We moeten voor ze zorgen.

Ze zijn van ons. Zij zijn onze harten. Zij zijn onze toekomst. We kunnen onze eigen mensen niet demoniseren.

Wij zijn de hoeksteen van de familie. Stel je voor, een land dat wordt gevormd door families met wie het goed gaat, die gezond zijn, die communiceren, die hun kinderen in liefde grootbrengen.

Zij hebben een grotere kans om betere mensen te worden. En daar moeten we naartoe werken. Zwarte mannen, het begint bij jullie.

Ja, man, het is zo ver. We kunnen niet langer vertrouwen. We moeten het beter doen. Begrijpen jullie? Ik praat tegen jullie recht uit mijn hart. Weet je, misschien heb ik hierna geen carrière meer, maar f**k dat.

Dit, vandaag, gaat over onschuldige mensen die nog maar halverwege hun levensweg waren. We weten niet wat George Floyd nog had bereikt.

We weten niet wat Sandra Bland nog had bereikt, maar vandaag gaan we ervoor zorgen dat dat onze kinderen niet gaat gebeuren.

Jullie kwamen vandaag allemaal, je liet je kinderen achter, en als je straks je kinderen weer ziet, spelend met elkaar, ze begrijpen niet wat er aan de hand is. Vandaag is de dag waarop wij ze eraan herinneren dat we toegewijd zijn, en dit is een levenslange toewijding.

Mensen, we gaan hier niet weg en laten het er dan maar bij. We gaan niet weg en laten het er dan maar bij. Dit is voor de lange duur. Sommigen van jullie zijn kunstenaars. Sommigen van jullie zijn bankiers. Sommigen van jullie zijn advocaten. Sommigen van jullie hebben een winkel. Jullie zijn belangrijk.

Jullie individuele kracht, jullie individuele recht is heel, heel belangrijk. We kunnen onze krachten bundelen om dit een betere wereld te maken.

We kunnen de krachten bundelen om dit bijzonder te maken. We kunnen de krachten bundelen.

Eleazar Ben Yair, ‘Laten we sterven voordat we slaven worden,’ 73 n.C.

Uiterste heldhaftigheid in de meest uitzichtloze tijden. Toen een hele groep Joden niet meer kon ontkomen aan executie, verkrachting en slavernij, en de verdelging van hun geloof, pleitte de leider voor collectieve zelfmoord.

Het was begonnen met de opstand van de Joden tegen het Romeinse Rijk. In 66 n.C. leidde het machtsmisbruik onder Nero tot een revolte in Jeruzalem en elders in het huidige Israël. Opeenvolgende Romeinse legioenen werden verslagen door Joodse rebellenlegers. Geconfronteerd met rebellie in Rome zelf, zou Nero zelfmoord plegen, maar voor zijn dood stuurde hij de ervaren generaal Vespasianus naar de Joodse gebieden om die te heroveren. Bij zijn opmars van noord naar zuid rekende de generaal stelselmatig af met de verschillende en ook constant onderling strijdende Joodse milities. In Galilea nam hij de gematigde Joodse generaal, de latere Flavius Josephus, gevangen. Die zou zijn gedood als hij niet had voorspeld dat Vespasianus keizer zou worden. Nadat de profetie was uitgekomen, sloot Flavius Josephus, die van het jodendom hield

maar de excessen van de Joodse rebellen verafschuwde, zich aan bij de entourage van de nieuwe keizer. Na diens vertrek naar Rome om het keizerschap op zich te nemen, belegerde zijn zoon Titus Jeruzalem. Hij veroverde het in het jaar 70 en daarbij werden de hele stad en de tempel verwoest en werd bijna de hele bevolking, van maar liefst 500.000 zielen, vermoord. Een groepje rebellen wist te ontkomen naar het fort van Masada, ten zuiden van de stad, dat ooit was gebouwd als bolwerk voor koning Herodes de Grote. Een kleine duizend Joden vonden er hun toevlucht, totdat het omstreeks het jaar 73 door de Romeinse gouverneur van Judea, Lucius Flavius Silva, werd bestormd. Masada was bijzonder ontoegankelijk gelegen, maar in de voorafgaande maanden had Flavius ernaast een grote aarden wal, bijna een nieuwe berg, gebouwd, vanwaaraf de aanval op de citadel uiteindelijk werd geopend.

Op dat moment hield de Joodse leider Eleazar de toespraak waarin hij zijn volgelingen opriep om allemaal zelfmoord te plegen. Na hen in de korte tijd die hem nog restte te hebben overtuigd, doodden de mannen hun vrouw en kinderen en daarna zichzelf. De Romeinen die iets later het fort binnenvielen, troffen er 960 levenloze lichamen aan. De enige overlevenden waren twee vrouwen en vijf kinderen, die zich hadden verstopt. Bij zijn beschrijving van de gebeurtenissen maakte Flavius Josephus gebruik van de situatie dat hij zowel toegang had tot de Romeinse generaals als tot de vrouwen en kinderen die aan de collectieve zelfmoord ontkomen waren. Het is een van de mooiste redevoeringen ooit. Masada is nog steeds van grote betekenis. Alle Israëlitische militairen ronden hun training af met een ceremonie bij de vesting op de berg.

Lang geleden, mijn edelmoedige vrienden, besloten wij ons nooit te onderwerpen aan de Romeinen, noch aan iemand anders dan aan God zelve, die de enige ware en rechtvaardige Heer van de mens-

heid is, en nu is het moment gekomen om dat besluit uit te voeren. [...]

Wij waren de eersten die tegen hen in opstand kwamen en we zijn de laatsten die tegen hen strijden, en ik kan het alleen maar als een gunst van God zien dat wij nog de mogelijkheid hebben om dapper en in vrijheid te sterven, wat anderen niet konden omdat zij onverwacht werden overvallen.

Het is heel duidelijk dat ons fort binnen een dag zal worden ingenomen; maar wij zijn nog in staat om op een roemrijke wijze te sterven, samen met onze liefste vrienden. Dat kunnen onze vijanden op geen enkele manier verhinderen, hoe graag ze ons ook levend in handen zouden krijgen.

Noch kunnen we onszelf nog voorhouden dat we tegen hen blijven vechten totdat we hen verslaan. Zie hoe God ons duidelijk heeft gemaakt dat onze hoop ijdel was door ons in de wanhopige situatie te brengen waarin we nu verkeren en die we totaal niet hadden verwacht. Want dit op zichzelf onneembare fort is niet onze redding gebleken. En zelfs al hebben we voedsel in overvloed, een heleboel wapens en meer dan genoeg andere benodigdheden, we worden toch door God zelve van alle hoop op redding beroofd. [...] Maar laten we eerst ons geld en het fort in brand steken, want ik weet zeker dat het de Romeinen zeer zal spijten dat ze zich niet meester kunnen maken van onze lichamen en onze rijkdommen, en laten we daarbij alleen onze voorraden sparen. Want na onze dood getuigen die ervan dat we niet uit gebrek handelden maar zelf verkozen om liever dood te zijn dan in slavernij te leven.

Op dat moment klonk er verzet tegen zijn betoog.

Werkelijk, het was een grote fout om te denken dat ik hulp bood aan dappere mensen die hard voor hun vrijheid vochten omdat ze eervol wilden leven of anders sterven. Maar ik zie dat jullie niet beter zijn dan andere mensen, niet in deugd noch in moed, en bang zijn

om te sterven, ook al blijft jullie op die manier de grootste ellende bespaard. En dat terwijl jullie in deze zaak niet moeten talmen, noch moeten verwachten dat iemand jullie goede raad kan geven. Sinds oude tijden en vanaf het moment dat we ons verstand konden gebruiken leerden de wetten van ons land en God zelf ons immers altijd [...] dat voor de mens het leven een en al rampspoed is en niet de dood. Die geeft onze zielen hun vrijheid terug, maakt ze los en stuurt ze dan naar hun eigen plek van zuiverheid, waar ze ongevoelig zijn voor alle soorten ellende. Zolang zielen aan een sterfelijk lichaam zijn geketend, delen ze in het lijden ervan; en om de waarheid te zeggen: ze zijn dan zelf dood; want de vereniging van wat goddelijk en wat sterfelijk is, is onaangenaam. [...]

De omstandigheden waarin we ons nu bevinden zou reden moeten zijn om zo'n ramp moedig te aanvaarden. Het is immers de wil van God, en noodzaak, dat we sterven. Want nu blijkt dat God dit heeft gewenst voor het hele Joodse volk, dat het leven ons zal worden ontnomen. Kijk naar degenen die nu onder de Romeinen leven: wie zou hun situatie niet betreuren? En wie zou geen haast maken om zichzelf te doden om niet hetzelfde lijden te hoeven ondergaan als zij? Sommigen van hen zijn op de folterbank gelegd en met vuur en zweepen gemarteld en zo gestorven. Anderen zijn half door wilde dieren opgegeten en toch in leven gelaten om een tweede keer door ze opgegeten te kunnen worden, en dat tot jolijt en vermaak van onze vijanden. En degenen die ook dat hebben overleefd, worden als de meest beklagenswaardigen beschouwd, als degenen wier grote wens om te sterven niet in vervulling gaat. En waar is nu die grote stad [Jeruzalem], de metropool van het Joodse volk, die met zoveel muren was versterkt en met zoveel forten en grote torens werd verdedigd, die amper genoeg ruimte had voor alle voorraden oorlogswerktuigen en waarvoor vele tienduizenden mannen konden vechten? Waar is de stad waarvan werd geloofd dat ze de zetel van God zelf was? Zij is nu helemaal verwoest. Het enige wat er nog van rest is dat gedenkteken, ik bedoel het kamp van de da-

ders die zich op de puinhopen ophouden, en er liggen ook nog een paar ongelukkige oude mannen op het as van de Tempel en er zijn nog enkele vrouwen die door de vijanden in leven zijn gehouden, tot onze bittere schaamte en schande. Nu, wie kan aan deze dingen denken en toch nog het licht van de zon verdragen, hoe gevaarlijk hij ook leeft. Wie is zozeer de vijand van zijn land of zo onmannelijk en verzot op het leven dat hij niet betreurt nog in leven te zijn? En ik kan alleen maar wensen dat we allemaal al dood waren geweest voordat we zagen dat de Heilige Stad door onze vijanden verwoest werd en de fundamenten van onze Tempel op zo'n profane manier werden losgewrikt.

Laten we medelijden hebben met onszelf, onze kinderen en onze vrouwen nu we nog medelijden met hen kunnen tonen. Want niet alleen wij zijn geboren om te sterven, maar ook degenen die we hebben verwekt. En het ligt niet in het vermogen van de gelukkigsten van ons volk om dat te vermijden. Maar het is niet natuurlijk en onnodig om het onheil te verduren van mishandeling en slavernij en van het beeld dat onze vrouwen, samen met hun kinderen, op smadelijke wijze worden weggevoerd, zij het dat degenen die de dood niet verkiezen boven deze ellende wanneer ze dat wel kunnen doen, als gevolg van hun eigen lafheid zelfs dat moeten ondergaan.

Wij kwamen in opstand tegen de Romeinen met veel vertoon van moed, en toen zij ons op het laatst uitnodigden om ons leven te redden, gingen we daar niet op in. Wie zal dan ook niet geloven dat zij woedend op ons zijn als ze ons levend te pakken krijgen? [...] Wij hebben onze handen nog vrij en er ligt een zwaard in. Laat die handen dus dienstig zijn aan ons roemrijke plan; laten we sterven voordat wij slaven van onze vijanden worden en laten we de wereld, samen met onze kinderen en vrouwen, in vrijheid verlaten. [...] Laten we opschieten en hun niet het plezier gunnen dat ze hopen te krijgen wanneer ze ons in hun macht hebben, laten we een voorbeeld voor hen zijn dat tegelijk hun verbazing over onze dood en hun bewondering voor onze moed zal teweegbrengen.